

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

KỶ YẾU KHOA HỌC ĐỀ TÀI CẤP BỘ 2003

ĐIỀU KIỆN TIẾP NHẬN SẢN PHẨM BÁO CHÍ CỦA THANH NIÊN SINH VIÊN KHU VỰC HÀ NỘI (KHẢO SÁT MỘT SỐ TRƯỜNG ĐẠI HỌC CAO ĐẲNG Ở HÀ NỘI)

Cơ quan chủ trì: Phân viện Báo chí và Tuyên truyền

Chủ nhiệm đề tài: PGS, TS Nguyễn Văn Dũng

Thư ký đề tài: ThS Đỗ Thu Hằng

HÀ NỘI-2003

5195-CA

12/4/2005

MỤC LỤC

		Trang
1.	Đề dẫn Hội thảo	<i>PGS.TS Nguyễn Văn Dũng</i> 3-9
2.	Những yếu tố tạo nên nhu cầu của sinh viên Hà Nội đối với báo chí	<i>TS Văn Đình Ứng</i> 10-14
3.	Anh hưởng của báo chí đối với thanh niên, sinh viên	<i>PGS.TS Nguyễn Đức Phúc</i> 15-22
4.	Sinh viên Hà Nội trong giao tiếp đại chúng	<i>PGS.TS Mai Quỳnh Nam</i> 23-35
5.	Mấy vấn đề về điều kiện tiếp nhận báo chí của sinh viên hiện nay	<i>TS Dương Tự Đàm</i> 36-51
6.	Tạo điều kiện tiếp nhận thông tin báo chí cho sinh viên	<i>ThS Trần Bá Dũng</i> 52-59
7.	Điều kiện tiếp nhận thông tin báo chí của sinh viên Đại học Sư phạm Hà Nội	<i>TS Nguyễn Đức Thìn</i> 60-66
8.	Điều kiện tiếp nhận thông tin báo chí của sinh viên Đại học Thương mại	<i>TS Nguyễn Quang Lập</i> 67-70
9.	Điều kiện tiếp nhận thông tin báo chí của sinh viên Phân viện Báo chí và Tuyên Truyền	<i>TS Nghiêm Sĩ Liêm</i> 71-74
10.	Sinh viên Đại học Xây dựng với việc tiếp nhận sản phẩm báo chí	<i>ThS Nguyễn Kim Bảng</i> 75-78
11.	Trong điều kiện hiện nay, cần làm gì để sinh viên có thể tiếp nhận được sản phẩm báo chí	<i>ThS Đặng Việt Thường</i> 79-82
12.	<i>Chương trình Phát thanh Thanh niên</i> , người bạn thân thiết của thanh niên, sinh viên	<i>Thành Quốc Văn</i> 83-89
13.	Làm gì để sinh viên thường xuyên đọc báo?	<i>Vũ Thơ</i> 90-93
14.	Báo chí mong muốn được phục vụ sinh viên	<i>Trang Hạ</i> 94-102
15.	Báo chí và nhu cầu của sinh viên	<i>Trần Thị Minh</i> 103-109
16.	Thực trạng hệ thống phát thanh nội bộ ở một số trường đại học, cao đẳng Hà Nội	<i>Trần Thị Thuý</i> 110-119
17.	Những yếu tố thúc đẩy sự ra đời và phát triển các tờ nội san của sinh viên Đại học Xây Dựng	<i>Trịnh Tùng Lâm</i> 120-125

ĐỊNH HƯỚNG NHU CẦU VÀ THOẢ MÃN ĐIỀU KIỆN TIẾP NHẬN SẢN PHẨM

BÁO CHÍ CHO THANH NIÊN SINH VIÊN

PGS.TS. NGUYỄN VĂN DỪNG

Phân viện Báo chí và Tuyên truyền

Chúng ta đang chứng kiến những biến đổi nhanh chóng trên mọi lĩnh vực của đời sống từ chính trị đến kinh tế, từ văn hoá đến các lĩnh vực khác. Thế giới từ hai cực, hai hệ thống đã trở thành đa cực trong xu hướng bành trướng bá quyền của những thế lực đế quốc và Mỹ đang tìm mọi cách kéo về một cực bởi sự chi phối và lũng đoạn của mình. Xu thế toàn cầu hoá đang diễn ra rất nhanh chóng trên các lĩnh vực đời sống xã hội, nhất là toàn cầu hoá truyền thông đại chúng (TTĐC) đang chi phối sâu sắc và toàn diện đến tiến trình phát triển xã hội. Cho đến nay các phương tiện TTĐC đã kết nối thành hệ thống với công nghệ truyền thông hiện đại, có khả năng nhanh chóng biến một sự kiện ở một góc phố làng quê thành một sự kiện và vấn đề toàn cầu, và ngược lại, nó có thể đem các sự kiện và vấn đề trên khắp hành tinh về với góc nhà của mỗi người. Báo chí và TTĐC không chỉ tham gia vào việc bảo vệ thiết chế chính trị, tuyên truyền hệ tư tưởng, can thiệp vào các vấn đề quốc gia quốc tế mà còn góp phần quan trọng vào việc hình thành diện mạo văn hoá, giáo dục nhân cách mỗi con người - nhất là nhóm công chúng trẻ - thanh niên sinh viên (TNSV).

Cuộc đấu tranh tư tưởng, chính trị càng diễn ra phức tạp bao nhiêu các thế lực thù địch càng quan tâm sử dụng triệt để báo chí và TTĐC nhằm chi phối và lũng loạn, lôi kéo và tập hợp lực lượng nhằm phá hoại sự nghiệp hoà bình, ổn định và phát triển của chúng ta. Trong quá trình ấy, các thế lực thù địch tập trung chủ yếu vào lớp trẻ, tầng lớp TNSV. Bởi đây là nhóm công chúng đặc thù: Sống tập trung, hiếu động, nhạy cảm, dễ bắt nhịp với cái mới, có năng lực nhận thức và ưa thích hoạt động .v.v. Hiện nay, các thế lực thù địch đang tìm mọi cách tác động, lôi kéo và chi phối lớp trẻ, thông qua các chương trình phát thanh, truyền hình, các ấn phẩm in ấn- nhất là báo chí, kể cả việc tiếp xúc trực tiếp chính thức

và không chính thức, các cuộc giao lưu .v.v. Trong quan điểm của chúng ta, TNSV có vai trò quan trọng trong sự phát triển hôm nay và nhất là mai sau. Đó là thế hệ hội nhập trong thời kỳ mở cửa với thế giới đa phương, là lớp người nòng cốt trong tiến trình xây dựng, phát triển kinh tế tri thức của đất nước. Đặc biệt, muốn duy trì và phát triển đất nước theo định hướng XHCN với mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh thì không thể không quan tâm giáo dục toàn diện, trong đó cốt lõi là giáo dục chính trị tư tưởng- giáo dục lý tưởng cộng sản cho TNSV. Trong các kênh giáo dục nhằm đáp ứng yêu cầu đó, nhà trường báo chí và các phương tiện truyền thông đại chúng (PTTTĐC) có một vai trò đặc biệt quan trọng. Bởi vì, do những đặc trưng vốn có của mình, báo chí là những kênh truyền thông nhanh chóng và hợp thời nhất, tác động đến đông đảo người nhất, thường xuyên và liên tục nhất, phong phú, đa dạng và sinh động nhất. Do vậy, nó có sức lôi kéo, thuyết phục, tập hợp mạnh mẽ nhất đối với công chúng dân cư, nhất là TNSV.

Thông qua các kênh TTĐC, các thế lực thù địch đang tìm mọi cách làm thay đổi các quan niệm giá trị, đạo đức, lối sống và tiến tới thay đổi lý tưởng lớp công chúng trẻ tuổi này, thúc đẩy họ xa rời lý tưởng cộng sản, chạy theo đồng tiền, dục vọng ...

Trong bối cảnh ấy, báo chí và các PTTĐC ngày càng có vai trò to lớn và can thiệp sâu vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, nhất là việc giáo dục lý tưởng, nhân cách, lối sống... cho TNSV. Mặt khác, báo chí và các PTTĐC là cầu nối giữa nhà trường và xã hội, cập nhật tri thức, cung cấp kinh nghiệm và kỹ năng sống, kỹ năng giao tiếp cho TNSV; là sân chơi, diễn đàn và nơi gặp gỡ giao lưu; là kênh phản hồi đời sống, tinh thần, diện mạo của sinh viên... TNSV là nhóm công chúng đặc thù, rất năng động và nhạy cảm, là nguồn lao động tri thức tương lai dồi dào tiềm năng hội nhập bình đẳng với các nước trong khu vực và trên thế giới trong tiến trình xây dựng, phát triển đất nước. Do đặc thù về điều kiện sống, học tập, lứa tuổi... TNSV có nhu cầu cao trong việc tiếp nhận các sản phẩm truyền thông (báo in và các sản phẩm in ấn, các chương trình phát thanh, truyền hình, báo mạng và mạng internet...) nhằm thoả mãn nhận thức về các sự kiện và vấn đề thời sự - chính trị, mở rộng và nâng cao hiểu biết văn hoá, nhằm

định hướng nhận thức và hành vi phù hợp với nhu cầu phát triển. Tuy nhiên trong thực tế, mặc dù Đảng và Nhà nước rất quan tâm tới công tác giáo dục, rèn luyện TNSV, nhưng trên các PTTĐC không phải lúc nào cũng quan tâm đầy đủ đến việc kích thích và định hướng nhu cầu tiếp nhận các sản phẩm báo chí nhằm nâng cao chất lượng, nâng cao năng lực và hiệu quả tác động của các PTTĐC vào nhóm đối tượng này. Mặt khác, ngay tại các cơ sở giáo dục đại học - cao đẳng không phải lúc nào cũng quan tâm sử dụng các PTTĐC cho việc nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, nhất là chưa đầu tư và chú trọng đúng mức đến điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí - truyền thông cho sinh viên. Nói cách khác, giữa mục đích giáo dục toàn diện, nhu cầu và điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí và TTĐC chưa có sự gắn kết chặt chẽ theo một kế hoạch thống nhất, cho nên chất lượng và hiệu quả giáo dục toàn diện cũng như năng lực, hiệu quả tác động của báo chí – TTĐC chưa cao, chưa được như chúng ta mong đợi. Có một thực tế là, ngay giữa thủ đô Hà Nội, hay trung tâm đô thị lớn thành phố Hồ Chí Minh, nhưng TNSV vẫn bị lạc hậu thông tin, không đủ điều kiện tiếp cận với báo chí. TNSV có thời gian rỗi, sống tập trung mà xa rời với thời cuộc thì ngay lập tức dễ bị các thị hiếu tầm thường và các nhu cầu không lành mạnh lôi kéo, hoặc bị các thế lực thù địch chi phối. Các hoạt động chi phối lại khá hấp dẫn và nhẹ nhàng, dưới các vỏ bọc như từ thiện xã hội, tôn giáo .v.v. Điều này xảy ra không chỉ ở trong nước, mà ngay cả đối với TNSV Việt Nam ở nước ngoài. Làm gì và làm thế nào để kích thích và định hướng nhu cầu đọc báo, nghe đài, xem truyền hình, truy cập internet... cũng như tạo điều kiện thuận lợi nhất cho TNSV tiếp nhận sản phẩm báo chí – TTĐC, thông qua đó nhằm giáo dục chính trị tư tưởng, đạo đức, lối sống cũng như hình thành nhân cách cho lớp trẻ là trách nhiệm không chỉ của các nhà quản lý giáo dục, các nhà giáo dục, các nhà báo. Về vấn đề này, theo chúng tôi, có thể có mấy vấn đề liên quan mà nếu sớm được thống nhất giải quyết sẽ góp phần nâng cao hiệu quả tác động của báo chí và TTĐC đối với nhóm công chúng TNSV.

Thứ nhất, cần có sự thống nhất nhận thức, về vai trò quan trọng của báo chí và TTĐC đối với việc giáo dục lý tưởng, lối sống, nhân cách cho TNSV. Thông qua các sự kiện và vấn đề thời sự, các câu chuyện có thật trong đời

sống... báo chí và TTĐC không chỉ góp phần giáo dục lý tưởng, định hướng tư tưởng chính trị, nhân cách và lối sống, mà còn cung cấp tri thức, kỹ năng và kinh nghiệm sống cho TNSV. Mặt khác, báo chí còn là kênh giao tiếp đại chúng, nối liền nhà trường với cuộc sống xã hội, cập nhật tri thức và kỹ năng cho sinh viên, gắn lý thuyết với thực tế, lý luận với thực tiễn. Đó là kênh học tập thiết thực, tự giác và bổ ích, hiệu quả. Do đó, nó có vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện của giáo dục đại học.

Thứ hai, báo chí là nơi tập hợp, tổ chức TNSV vào các hoạt động xã hội, tạo ra sân chơi, gặp gỡ giao lưu nhằm kích thích tính tích cực xã hội của nhóm công chúng trẻ tuổi này. Đó vừa là diễn đàn, vừa là trường học thực tiễn giáo dục toàn diện cho TNSV. Trong thực tế, hai thập niên vừa qua càng chứng tỏ năng lực tập hợp, tổ chức của báo chí, ví dụ qua các chương trình “ Tri thức trẻ tình nguyện phát triển nông thôn - miền núi”, “ Thanh niên tình nguyện” “SV 96” ...

Thứ ba, báo chí và TTĐC là tấm gương, là kênh phản chiếu đời sống tinh thần của TNSV, là nơi nhóm công chúng này có thể bày tỏ tâm tư, tình cảm, nguyện vọng, nhu cầu và cũng là nơi thể hiện năng lực tinh thần, tính cực xã hội; thông qua báo chí, qua việc phản ánh kịp thời, sinh động và chân thực về đời sống TNSV, Đảng và Nhà nước cũng như các nhà giáo dục sớm nắm bắt được hơi thở và nhịp sống của TNSV - lớp người nhạy cảm, trí tuệ và xung kích trong việc tiếp cận cái mới. Thực tế cho thấy, khi nào và ở đâu báo chí trở thành diễn đàn và nơi thu hút tâm tư tình cảm, nguyện vọng của lớp trẻ thì nơi đó và khi ấy hoạt động giáo dục của chúng ta dễ bắt nhịp và có hiệu quả.

Thứ tư, báo chí và TTĐC là những kênh tư vấn-giáo dục kỹ năng và kinh nghiệm sống cho TNSV. Đây là nhu cầu, đòi hỏi ngày càng trở nên bức xúc, cấp thiết đối với nhóm công chúng trẻ tuổi, như nhận thức, thái độ và hành vi của TNSV đối với HIV/AIDS, đối với sức khoẻ sinh sản, đối với vấn đề môi trường, thái độ và ứng xử đối với các mối quan hệ xung quanh, với tình yêu và cuộc sống.

Thứ năm, trong điều kiện toàn cầu hoá, trong cuộc đấu tranh chống diễn biến hoà bình hiện nay, báo chí không chỉ tham gia giáo dục tư tưởng, lý tưởng

mà còn cung cấp thông tin, cập nhật tri thức tạo điều kiện miễn dịch tư tưởng cho TNSV, thậm chí chủ động lôi kéo nhóm công chúng này vào cuộc đấu tranh tư tưởng. Như vậy, chúng ta không chỉ chủ động giáo dục, mà cần phải chủ động lôi kéo và chủ động đưa họ vào cuộc

Báo chí và TTĐC ngày càng đa chức năng trong việc góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện đối với TNSV.

Tuy nhiên, để báo chí và TTĐC phát huy tối đa năng lực và hiệu quả tác động của mình, các vấn đề cơ bản sau đây cần được quan tâm hơn:

Thứ nhất, từ nhận thức vai trò tích cực của báo chí, các chủ thể truyền thông cần quan tâm hơn nữa, thường xuyên hơn nữa đến việc kích thích tâm lý tiếp nhận, nhu cầu tiếp nhận tích cực cho TNSV; tránh những biểu hiện giật gân, câu khách chạy theo một số biểu hiện của thị hiếu không lành mạnh, thậm chí phi văn hoá, thương mại hoá trong kinh tế thị trường.

Thứ hai, đi sâu đi sát hơn nữa, thông tin toàn diện và chân thực hơn đời sống của TNSV. Thông qua các sự kiện và vấn đề thời sự của cuộc sống mà TNSV quan tâm để lôi kéo, tập hợp, định hướng và giáo dục TNSV. Tạo điều kiện để TNSV nói lên suy nghĩ của mình, viết về cuộc sống của chính mình và tham gia bàn luận về thời cuộc, qua đó giáo dục chính trị tư tưởng, nhân cách và lối sống, kỹ năng sống cho họ.

Trong phạm vi của Hội thảo này, chúng tôi kính mong các vị đại biểu, các nhà khoa học, các nhà quản lý và các nhà báo cùng đại biểu của chính TNSV trao đổi sâu hơn, cụ thể hơn về **điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí của sinh viên Hà Nội**. Vì nếu không đảm bảo điều kiện tiếp nhận thì mọi nỗ lực, cố gắng của chúng ta khó có thể trở thành hiện thực. Đó là, **cấp độ thứ nhất**:

Thứ nhất, quan điểm đầu tư nhằm cải thiện điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí của TNSV trong các cơ sở giáo dục đại học - cao đẳng, từ số lượng và chủng loại báo chí, điều kiện nghe nhìn các chương trình phát thanh, truyền hình, truy cập mạng internet...

Thứ hai, thiết lập cơ chế quản lý, khai thác như thế nào để TNSV thuận lợi nhất trong việc tiếp nhận các sản phẩm báo chí - TTĐC.

Thứ ba, các nhà giáo dục và cả nhóm công chúng TNSV cần chủ động khai thác, sử dụng báo chí và TTĐC như thế nào nhằm góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, góp phần đào tạo nguồn lực lao động tri thức tương lai vừa *hồng* vừa *chuyên* đáp ứng nhu cầu phát triển của đất nước.

Cấp độ thứ hai, điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí cần phải được giải quyết ngay trong cơ quan báo chí, tức là cố gắng thoả mãn tối đa nhu cầu, tâm lý và nguyện vọng của công chúng trẻ tuổi này. Vấn đề vẫn là những câu hỏi cơ bản, rằng viết cho TNSV bây giờ thì viết cái gì, viết như thế nào và nhằm mục đích gì? Viết như thế nào để lôi kéo họ vào cuộc, để họ đọc báo, xem tivi và nghe radio... Bởi vì nhiều khi chúng ta mất công sức không nhỏ, tốn giấy mực và tiền của không ít nhưng sản phẩm ấy TNSV không đọc, không xem, không nghe. Đây chính là rào cản lớn nhất, điều kiện đầu tiên có tính chất quyết định năng lực và hiệu quả tác động của báo chí. Làm thế nào để TNSV nói lên tiếng nói của chính mình, tham gia bàn luận các vấn đề thời cuộc, giảm bớt nói thay, nói hộ không đúng, không chân thực, không mang hơi thở của người trong cuộc.

Tóm lại, làm thế nào để thể hiện và gắn kết thành hệ thống thống nhất trong thực tế từ mục tiêu giáo dục, nhu cầu và tâm lý tiếp nhận đến điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí - TTĐC cho TNSV khu vực Thủ đô Hà Nội, trong đó, một trong những mắt xích quan trọng mà chúng ta đang bàn tới là điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí - TTĐC - Đây là vấn đề có ý nghĩa lý luận và đặc biệt là ý nghĩa thực tiễn thiết thực.

Tại Hội thảo này, chúng tôi hy vọng sẽ nhận được từ các đại biểu sự tham góp nhiều ý kiến bổ ích, thiết thực với sự tham gia nhiệt thành, trách nhiệm cao. Tùy theo vị trí công việc và cách tiếp cận, các nhà khoa học, các nhà giáo dục, các nhà báo, nhà quản lý..., phát biểu đóng góp phân tích thực trạng, tìm kiếm nguyên nhân, giải pháp nhằm cải thiện điều kiện tiếp nhận sản phẩm báo chí cho TNSV đại học khu vực Hà Nội. Đây là một khâu, một mắt xích rất quan trọng nhằm nâng cao năng lực, hiệu quả tác động của báo chí, cũng như nâng cao hiệu

quả giáo dục toàn diện, đặc biệt là hoạt động giáo dục chính trị tư tưởng cho TNSV trong tình hình và điều kiện hiện nay. Với tư duy chính trị mới, vấn đề này đặt trong sự quan tâm của Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, của Phân viện Báo chí và Tuyên truyền không chỉ với chức năng đào tạo cán bộ báo chí - truyền thông, cán bộ tư tưởng văn hoá, mà còn nhiều ý nghĩa chính trị - xã hội khác nữa. Do đó, vấn đề này vừa có ý nghĩa khoa học, ý nghĩa thực tiễn, vừa có ý nghĩa chính trị tư tưởng, ý nghĩa giáo dục. Hy vọng, từ Hội thảo này, thông qua các đại biểu, qua các phương tiện truyền thông đại chúng, vấn đề này ngày càng được cải thiện tích cực trong thực tế để sự nghiệp giáo dục thế hệ trẻ TNSV đạt tới mục tiêu như Đảng ta mong muốn, như nhân dân ta mong đợi và như tất cả chúng ta gắng sức chí tâm thực hiện.

NHỮNG YẾU TỐ TẠO NÊN NHU CẦU CỦA SINH VIÊN HÀ NỘI ĐỐI VỚI BÁO CHÍ

PTS. VĂN ĐÌNH UNG

Phó Vụ trưởng Vụ Giáo dục và Đào tạo

1. Điều kiện xã hội của thành phố hiện nay và nhu cầu tự thân của sinh viên Hà Nội đối với báo chí.

Chúng ta đều biết, Hà Nội là trung tâm văn hoá, chính trị, kinh tế, xã hội, giao lưu quốc tế vào bậc nhất nước ta. Những năm gần đây, Hà Nội phát triển rất mạnh về nhiều mặt, nhất là cơ sở hạ tầng, các thiết chế văn hoá, thể thao, du lịch, các trung tâm thông tin, thư viện, nhà văn hoá, câu lạc bộ, rạp chiếu phim, công viên. Trên địa bàn Hà Nội có hàng trăm cơ quan thông tấn báo chí, hàng chục nhà xuất bản của các cơ quan Nhà nước, hàng chục nhà cung cấp thông tin khác, hàng ngày phát đi một khối lượng thông tin khổng lồ. Hỗ trợ các phương tiện thông tin đa dạng đó có hàng trăm nhà tài trợ giúp cho các chương trình thông tin - văn hoá thêm đa dạng, hấp dẫn.

Người dân Hà Nội nói chung, sinh viên các trường trên địa bàn Hà Nội nói riêng từ lâu đã quen nếp sống sinh hoạt không thể thiếu thông tin, văn hoá. Các phương tiện thông tin đại chúng (PTTTĐC) và các phương tiện thông tin chất lượng cao đã và đang tìm nhiều con đường đến với người dân Hà Nội. Riêng mạng báo chí điện tử, internet mới phát triển nhưng đã nhanh chóng chiếm lĩnh thị trường thông tin, đặc biệt lôi cuốn sinh viên tìm đến ngày càng đông. Lối sống thời hiện đại của người dân Thủ đô là tràn ngập thông tin - văn hoá. Thông tin - văn hoá là món ăn hàng ngày của mọi người dân Hà Nội. Chính môi trường thông tin - văn hoá sôi động đó đã hình thành ở người sinh viên các trường đại học, cao đẳng trên địa bàn Hà Nội nhu cầu tiếp nhận báo chí. Hàng ngày ít nhiều sinh viên đều có nhu cầu về thông tin - văn hoá và họ tìm đến với các báo, tạp chí, đài phát thanh, truyền hình, internet. Thật khó mà tìm được một sinh viên nào trong một vài ngày mà họ không tiếp nhận thông tin gì từ báo chí. Có